

HET SAMENLEVINGSCONTRACT EN DE TESTAMENTEN DAARBIJ (UITGAVE 2012)

Tegenwoordig wonen veel mensen ongehuwd samen, maar vergeleken met het huwelijk is voor mensen die ongehuwd (gaan) samenwonen weinig 'bij wet' geregeld. In de praktijk blijkt dat samenwoners daar lang niet altijd rekening mee houden. De gevolgen van samenwonen zonder iets te regelen, kunnen echter zeer wrang zijn!

Als bijvoorbeeld één van beiden overlijdt, terwijl er niets is geregeld, krijgt de achterblijvende partner helemaal niets en heeft ook (bijna) nergens recht op!

Verder kan er grote onenigheid ontstaan als de partners, na jaren samengewoond te hebben, uit elkaar gaan. Van wie zijn welke spullen? En hoe zit het met alimentatie en met het opgebouwde pensioen?

HET SAMENLEVINGSCONTRACT

Het is dus voor samenwoners van groot belang dat zij afspraken vastleggen. Deze afspraken gaan niet alleen over de periode waarin zij samenleven, maar ook over het geval dat zij onverhoopt uit elkaar gaan of komen te overlijden. Als deze afspraken op de juiste wijze worden vastgelegd, kunnen verreweg de meeste onduidelijkheden en problemen worden voorkomen. Het notariële samenlevingscontract is het middel bij uitstek om de bedoelde afspraken in vast te leggen.

Wat wordt zoal in een samenlevingscontract geregeld?

1. Afspraken over de kosten van de huishouding en de gemeenschappelijke bankrekening:
  - *Wat valt onder de kosten van de huishouding?*
  - *Wie draagt in welke mate bij in de kosten van de huishouding?*
  - *Wat als één van beiden geen inkomen (meer) heeft?*
2. Afspraken over de gemeenschappelijke woning:
  - *Bij een huurwoning: medehuuderschap.*
  - *Bij een koopwoning: hoeveel heeft iedere partner bijgedragen?*
3. Afspraken over de gemeenschappelijke bezittingen:
  - *Worden privébezittingen (zoals inboedel en de auto's) gemeenschappelijk?*
  - *Moeten bepaalde zaken (zoals familie-erfstukken) privé blijven?*
4. Een regeling voor het geval één van beiden komt te overlijden:
  - *Wordt de achterblijvende partner eigenaar van alle gemeenschappelijke bezittingen?*
  - *Geldt er voor de achterblijvende partner de plicht om de gemeenschappelijke schulden over te nemen (verblijvingsbeding)?*

5. Afspraken voor het geval de samenwoners uit elkaar gaan:
- *Hoe worden de gemeenschappelijke spullen verdeeld?*
  - *Delen beide partners mee in de waardestijging van de woning?*
  - *Wordt er een neutraal persoon aangewezen, ingeval men er onderling niet uitkomt?*
  - *Moet er partneralimentatie betaald worden?*

Partnerpensioen

Als een ongehuwde samenwoner pensioen opbouwt bij een pensioenfonds, dan heeft bij zijn of haar overlijden de achterblijvende partner niet vanzelfsprekend recht op het partnerpensioen (vergelijkbaar met het weduwen-/weduwnaarspensioen voor gehuwden). Degene die het pensioen opbouwt, zal - om zijn/haar partner voor dat partnerpensioen in aanmerking te laten komen - die partner daarvoor zelf moeten hebben aangewezen bij het pensioenfonds. Dit is dus een groot verschil met het huwelijk, waar dit standaard in de pensioenvoorwaarden is geregeld.

Praktisch alle pensioenfondsen hebben brochures over het partnerpensioen, terwijl ook de formulieren waarmee de partner kan worden aangewezen als 'partnerpensioen-gerechtigde' bij de betreffende instellingen verkrijgbaar zijn.

Verreweg de meeste pensioenfondsen stellen als voorwaarde voor het verkrijgen van een recht op partnerpensioen dat de samenwoners een notarieel samenlevingscontract hebben opgesteld, waarin hun wederzijdse zorgplicht is vastgelegd. Daarnaast stellen de pensioenfondsen vaak als aanvullende voorwaarde dat het samenlevingscontract minstens een half jaar (of langer) voor het overlijden moet zijn getekend.

WAT NU, ALS EEN VAN BEIDEN KOMT TE OVERLIJDEN?

Zoals hiervoor al werd aangegeven, is het mogelijk dat in het samenlevingscontract wordt geregeld dat bij overlijden van één van beiden alle gemeenschappelijke bezittingen en schulden overgaan op de achterblijvende partner. Denk hierbij aan de gemeenschappelijke inboedel, het eventueel gezamenlijk aangekochte woonhuis en de daarop rustende hypotheek.

In de meeste gevallen hebben de samenwoners ook nog privé-bezittingen. Bijvoorbeeld eigen geld (al dan niet op de bankrekening), verzamelingen of erfstukken. Eigenlijk alles dat bij het aangaan van het samenlevingscontract privé-eigendom is gebleven en alles dat bij latere verkrijging niet gemeenschappelijk eigendom is geworden.

Over die privé-bezittingen kan in het samenlevingscontract niets worden geregeld. Is er geen testament gemaakt, dan gaat het privévermogen naar degenen die de wet aanwijst, te weten:

als er géén kinderen zijn: de ouders en de broers en zusters van de overledene; of
als de overledene zelf kinderen had: deze kinderen.

De achterblijvende partner erft volgens de wet dus niet mee! Terwijl het meestal toch de bedoeling van samenwoners is om elkaar zo verzorgd mogelijk achter te laten.

TESTAMENTEN

Als dit laatste de bedoeling is, zal men naast het samenlevingscontract ook testamenten moeten maken. Dit is van belang als er geen kinderen zijn, maar ook als die er wel zijn.

Wanneer er geen kinderen zijn

Zijn er geen kinderen, dan bestaat de mogelijkheid om elkaar tot enig erfgenaam te benoemen.

Daarbij kan desgewenst worden vastgelegd dat erfenissen of schenkingen uit de familie bij overlijden teruggaan naar de eigen familie.

Ook is mogelijk om de benoeming van elkaar tot enig erfgenaam afhankelijk te maken van het aantal jaren dat men heeft samengewoond.

Als men nog niet samenwoont of nog maar kort heeft samengewoond, kan het in bepaalde gevallen fiscaal voordeliger zijn om de ouders ook (nog wat) te laten erven (zie hierna onder 'erfbelasting'). Desgewenst kan de langstlevende hiervoor financieel worden gecompenseerd via een (tijdelijke) levens- of risicoverzekering.

Het testament biedt daarnaast de mogelijkheid om alvast vooruit te lopen op een (eventueel voorgenomen) huwelijk. Daarvoor kan bijvoorbeeld een langstlevende-regeling worden opgenomen (zie daarover onze brochure Het Nieuwe Erfrecht en de regeling 'op het langste leven').

Ook voor het geval dat de achterblijvende partner zonder kinderen komt te overlijden, kan een regeling worden opgenomen. Dit kan met name van belang zijn als die langstlevende enig erfgenaam is geweest van de eerstoverleden partner. De wet regelt namelijk niet dat de familie van de eerstoverleden partner in dat geval nog wat krijgt. Zonder nadere regeling wordt alles geërfd door de familie van de partner die (toevallig) het langst heeft geleefd.

Dit zal niet altijd de bedoeling zijn en is zelfs 'zuur' te noemen als de partners betrekkelijk kort na elkaar komen te overlijden.

Voor een dergelijke situatie kunt u in uw testament regelen dat de familie van degene die het eerst is overleden alsnog (een gedeelte van) het oorspronkelijk aan de langstlevende partner nagelaten vermogen verkrijgt.

Voor de goede orde: hier is slechts een aantal mogelijkheden weergegeven.

Iemand die ongehuwd en zonder kinderen komt te overlijden, is volstrekt vrij om bij testament te bepalen wie, of welke instelling, zijn of haar erfenis krijgt.

Wanneer er wel kinderen zijn

Voor het geval er kinderen zijn, kunnen zowel in het samenlevingscontract als in de testamenten voorzieningen worden getroffen.

Dit zal in veel gevallen nodig zijn, omdat kinderen nu eenmaal volgens de wet altijd recht hebben op een bepaald gedeelte (de legitieme portie) van de erfenis van de ouders. Sinds 1 januari 2003 geldt het nieuwe erfrecht. Door het nieuwe erfrecht is de positie van de kinderen minder sterk dan daarvoor. Er kan namelijk in het testament bepaald worden dat de kinderen hun legitieme portie pas krijgen bij het overlijden van de langstlevende.

Door het laten opstellen van een goed samenlevingscontract, aangevuld met een testament, kunnen samenwoners goed regelen dat de langstlevende verzorgd achterblijft, terwijl de kinderen - op termijn - toch krijgen waar zij volgens de wet recht op hebben. Uiteindelijk wordt dan niemand tekort gedaan. Regelt men in een dergelijke situatie niets, dan gaat – zoals hiervoor al is gezegd - alles dat de overleden partner nalaat naar zijn of haar eigen kinderen.

Zijn 'eigen' kinderen altijd (mede-)erfgenaam volgens de wet?

Nee, de kinderen van samenwoners zijn niet vanzelfsprekend (mede-)erfgenamen van hun vader. Van hun eigen moeder wel, want daar hebben ze volgens de wet een familieband mee. Kinderen die niet binnen een huwelijk worden geboren, kunnen alleen van hun vader erven als zij door de vader zijn 'erkend'. Pas door die erkenning ontstaat ook de familieband met de vader. Het is overigens een misverstand dat de erkenning 'vanzelf' gebeurt als de vader de geboorte van zijn kind aangeeft bij de gemeente (bij de 'Burgerlijke Stand').

Samenwoners denken daarnaast vaak pas ná de geboorte van hun kind aan de erkenning door de vader. Die erkenning kan echter al veel eerder plaatsvinden, namelijk zodra vaststaat dat de vrouw zwanger is.

Voor de feitelijke erkenning kunnen samenwoners zich wenden tot de Burgerlijke Stand van hun gemeente. Daar wordt dan een akte opgemaakt, waarbij de vader het betreffende (ongeboren) kind erkent. Om de erkenning van kracht te laten worden, is vervolgens ook de handtekening van de moeder vereist, waaruit blijkt dat zij met de erkenning akkoord gaat. In verband hiermee is het ook verstandig om na de geboorte van het kind het (gezamenlijk) ouderlijk gezag aan te vragen. Anders zou alleen de moeder het gezag hebben. Gezag aanvragen geschiedt via de Rechtbank.

Erkenning van het nog ongeboren kind kan, wat het erfrecht betreft, van groot belang zijn. Dit speelt met name als de vader vóór de geboorte van het kind (plotseling) komt te overlijden. Als hij in dat geval het ongeboren kind al heeft erkend, dan is dat kind, zodra het geboren is, toch erfgenaam van zijn vader en kan het ook zijn achternaam dragen.

Heeft de vader het ongeboren kind echter niet erkend, dan bestaat er volgens de wet geen familieband en heeft het kind geen enkel recht, ook niet op een eventueel nabestaandenpensioen.

Erfbelasting

Voor de partner van de overledene geldt een grote vrijstelling (€ 600.000) voor de erfbelasting. Pas wanneer de achterblijvende partner meer dan dit vrijgestelde bedrag erft, zal er erfbelasting betaald moeten worden tegen het laagste tarief (10% - 20%).

Om als partner in aanmerking te komen voor de hoge erfbelastingvrijstelling, dient u te voldoen aan de volgende voorwaarden:

- a. U bent beiden meerderjarig;
- b. U woont beiden op hetzelfde adres en u staat ook beiden op dit adres ingeschreven;
- c. U heeft een notarieel samenlevingscontract óf u woont al gedurende 5 jaar samen en staat ook ingeschreven op hetzelfde adres;
- d. U bent geen bloedverwant.

Bent u geen partner van elkaar, dan bedraagt de vrijstelling € 2.012 en wordt over het meerdere belasting berekend naar het hoogste tarief (30 tot 40%).

Wanneer u geen partner bent van elkaar, kan het voordelig zijn om in het testament ook de ouders (voor een gedeelte) mee te laten erven. Ouders hebben namelijk samen een vrijstelling van € 45.000 en hiermee kunt u aldus voorkomen dat de achterblijvende partner (veel) erfbelasting moet betalen.

Wanneer in het samenlevingscontract een zogenoemd 'verblijvingsbeding' is opgenomen hoeft door de achterblijvende partner over het algemeen geen erfbelasting te worden betaald over de verkrijging. Dit hoeft zelfs niet als zij niet in aanmerking komen voor de genoemde hoge vrijstelling! Het is daarom zinvol om niet alleen testamenten maar ook altijd een samenlevingscontract (met zo'n verblijvingsbeding erin) op te stellen!

GEREGISTREERD PARTNERSCHAP

Het maken van een samenlevingscontract moet niet worden verward met het aangaan van een geregistreerd partnerschap!

Sinds 1 januari 1998 kunnen samenwoners - die niet met elkaar willen trouwen, maar wel dezelfde rechtsgevolgen wensen -, zich namelijk als geregistreerd partners laten registreren. Daarbij geldt een soortgelijke ceremonie en procedure als bij het huwelijk. Er geldt bijvoorbeeld een soort 'ondertrouw' en er zijn ook getuigen nodig wanneer de partners 'ja' tegen elkaar zeggen.

Zowel het huwelijk als het geregistreerd partnerschap is mogelijk voor partners van hetzelfde geslacht. Het geregistreerd partnerschap kan eventueel worden omgezet in een huwelijk. Echter niet meer met dezelfde procedure en ceremonie!

De kosten

De kosten van een samenlevingscontract bedragen € 380,00 (inclusief 19% BTW).

De kosten van twee 'gelijkluidende' samenwonerstestamenten bedragen samen tussen de € 240,00 (zeer beperkt) en € 470,00 (uitgebreid).

Bij een combinatie met een transport en/of hypotheekakte is het tarief voor de testamenten tussen de € 200,00 en € 440,00.

Het beste is om gelijktijdig zowel een samenlevingscontract als tweeijkluidende testamenten te laten opmaken. De kosten bedragen dan in totaal normaalgesproken tussen de € 525,00 en € 710,00. Wanneer zich zeer bijzondere omstandigheden doen, kan het tarief hiervan afwijken. De notaris zal u dat dan vooraf laten weten.

Bij de combinatie met een transport en/of hypotheekakte ligt het tarief voor de combinatie testamenten en samenlevingscontract, afhankelijk van uw situatie, normaalgesproken tussen € 500,00 en € 680,00.

Beperkt of uitgebreid?

In de uitgebreide testamenten wordt (alvast) een regeling opgenomen voor een eventueel toekomstig huwelijk. Omdat er bij het opstellen van het samenlevings-

kontrakt meestal nog geen kinderen zijn, ontbreekt vaak een voogdij- en bewindregeling. Om ook de voogdij/het bewind voor de toekomst vast te kunnen leggen, ontvangt u bij het tekenen van de stukken een certificaat. Hiermee kunt u bij ons kosteloos een voogd aanwijzen (zodra er kinderen zijn) of wijzigen (als er wel kinderen zijn en u in het testament een voogd heeft opgenomen en u een ander wilt aanwijzen).

Tot slot

Mocht u na het lezen van deze brochure vragen hebben over de juridische aspecten van het samenwonen, dan kunt u bij ons een vrijblijvende afspraak maken.